

תורכיה, מאי 1950

עוני, רעב ובורות שוררים במדינה - דיכוי אכזרי של חופש האדם - הושבה האמריקאית משתלפת על החיים במדינה מיוחדת? העולם הזה

מקבל אותנו בסבר פנים יפות ומגיש לנו קפה (קבלת האורחים של התורכים אינה שונה מזו של נתיניהם לשעבר - הערבים). אשתו של קאום מגרשת את הילדים מן הצריף. הם מלוכלכים מאד, ואחד מן השלושה חור לה במחלת עיניים. האשה עצמה, לבושה במכנס-גבר אירופיים בלויים, ועליהם

עובדה היא - המהפכה ניצחה, אך עדיין אין איש מעז להאמין בכך. צל הדיכוי עודו פרוס על האנשים, הנצחון המוחץ של האופוזיציה בא כאפתעה גמורה - בעיקר לאנשי האופוזיציה עצמם. נדמה כי גם הנשיא החדש עוד מעיף מבטים חשדניים מעבר לכתפו, כדי להיווכח אם אין אנשי המשטרה עוקבים אחריו...

איך קרה הדבר? כיצד הופלה בין לילה דיקטטורה בעלת זוחק של 27 שנה, החוסה בשמו של אתא-תורוך הגדול עצמו? את התשובה לכך אין למצוא במשרדי המשלה, בה יושבים פקידים נבוכים החוששים עתה למש-רותיהם. אך קל למצוא אותה כשיוצאים במכונית מתחומי אנקארה עצמה ומס-תכלים בנעשה במרחק של פחות מת-ריסר ק"מ מן הבירה.

קאום אינו יודע...

"זהו אחד הכפרים העשירים של-נו...". אומר לי ראוף בקול מלאנכרי-לי. ראוף הוא עתונאי תורכי צעיר, העובד בעתון של "המפלגה", ובסתר לבו הוא סוציאליסט או קומוניסט. גבה קומה, חסון, ועצוב מאד - עיניים עצור-בות, פה עצוב, נדמה שכל גופו עצוב. ה"כפר" כולל כחמשה-עשר -- עש-רים צריפי עץ רעועים. זהו משכנם של ה"עשירים" - מלמד אותי ראוף. ה"עשירים" הם אותם האכרים שיש להם פרה רזה (נדמה שגם הפרות עצובות בארץ מוזרה זו), שני סוסים, וחלקת אדמה. ה"עניים" אינם גרים בצריפים כאלה, אלא במערות המפוזרות מסביב לכפר.

קאום הוא אחד מאותם ה"אריסטור-קראטים" שיש להם פרה וסוס. הוא

אנו משוטטים בכפר. הדלות היא אימה. במוחי עוברים כל הדברים הי-פים שקראתי על מפעלו הגדול של אתא-תורוך, על הפיכת תורכיה למדינה אירופית... ואילו עתה נראה לי שיעזור ובית-דגן בימי הערבים עמדו על רמה גבוהה בהרבה מאשר כפר עלוב זה, בלב אנאתוליה, מרחק קילומטרים מע-טים מאנקארה...

"כסית" של אנקארה

בערב לוקח אותי ראוף ל"כסית" של אנקארה - מסעדה בשם "אויצ'י-נאל" ("שלוש פרסות"). על הקירות מצוירים ציורים פחות או יותר אמ-נותיים (הדגש על פחות), והמסובים מנסים כמיטב יכולתם להעמיד פני "בוהמה".

ידידיו של ראוף הם שלושה צעיר-רים שיכורים המסובים ליד שולחן ומתחכמים ביניהם בקול נמוך. ראוף לוחש באזני ששלושתם משוררים המשחקים את לחמם כפקידי משלה נמוכים. שלושתם סוציאליסטים בחש-אי. הם מאמינים שמוסקבה היא מולדת כל קידמה, ושהאור יורח מצפון...

דברים אלה אינם נאמרים בקול רם, חס ושלום! בתורכיה אין איש מדבר בקול רם על ענינים פוליטיים. לכך דואגת המשטרה. היא כלייכולה וכל-נוכחת. אין היא נופלת במאומה מן המשטרה הדואגת לחיסול חופש הדיבור במשטרים פאשיסטיים או קו-מוניסטיים.

צעירה חמודה - שמה בתורכית "שתחיכי לעולם" - שהכרתיה לא

צבא תורכי באימונים

שמונה משרתים לכל קצין

מכבר, יודעת לספר סיפור על צד אפל זה של הדיקטטורה של אינונו. היא היתה רגילה לארח בביתה אור-חים מחוץ-לארץ - עד שהוזמנה ביום בהיר אחד למשרדו של מנהל הקונסרבטוריון הממשלתי בו היא עו-דת. הלה הודיע לה שאם יש ברצונה לשמור על משרתה מוטב לה להפסיק מיד את קשריה עם זרים...

90% אינם יודעים לקרוא

"לוא היה אתא-תורוך בחיים..." פראזה זו יכול אתה לשמוע חמש פעמים ביום. גם לפני ה"מהפכה" של הבחירות, שעה שהדיקטטורה של אי-

נונו נראתה כנצחית, היו געגועי הבלתי-מרוצים שלוחים אל זכרו של אותו אדם שהוא עצמו הניח את יסודותיה של דיקטטורה זו והוריש את מקומו לאינונו בעודו בחיים.

דמותו של אתא-תורוך הפכה מכבר לאגדה בפי התורכים. את תמונתו תראו בכל מקום - במשרדים, בצריפי ה-אכרים, בתנויות. שחיתותו הדורמנית של הדיקטטור הגדול נסלחה לו מכבר. יתכן שאף הגדילה את כבודו בעיני העם, (שהרי רק איש גדול באמת, יכול להעז לחיות חיי-שערוריה כאלה לעיני כל). אתא-תורוך מסמל בעיני התורכים את גאווה הלאומית העצומה, את עב-רם הלאומי (הם חושבים את עצמם לעם נבחר ממש כמו היהודים) את התאוששותם הלאומית האנדיתית בתום מלחמת-העולם הראשונה. ואילו כל ה-תוצאות הרעות של משטר אתא-תורוך - המונופולים הממשלתיים החזקים את המסחר, ה"שטון-המשטרה", הצנזורה הדו-סנית - כל אלה נרשמים לחובתו של איסט אינונו, הגנרל הקטן והחריש. זה הוא סוד המהפכה.

אנקארה הבירה היא יצירתו של אתא-תורוך, סמל משטר. אך אין לתור-כים במה להתגאות בה. זוהי עיר פרו-בינציאלית, עיירה של פקידים. בשכר-נותיה שוכנים העוני והבורות כבכל מרחבי תורכיה. הילדים עצובים - כל התורכים עצובים, משום מה. הם גר-אים כאלו צער העולם כולו מעיק עליהם. בהיכנסך לחנות ובצאתך ממנה אין איש מברך בך לשלום. המלבושים - תערובת בלה של אירופיות ולבנטיניות. מחלות העיניים נפוצות כמו בכל עיר מצרית או סורית. לפחות 90% מן האוכלוסיה אינם יודעים קרוא וכתוב, ותפוצת העיתונים מצומצמת ביותר.

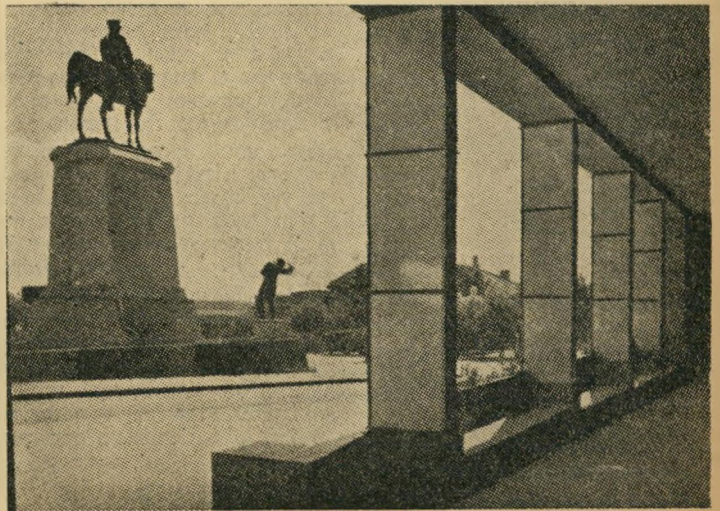
גן-עדן לצנזורים

ראוף וחבריו נושאים את עיניהם למוסקבה - ומבחינה זו הם מעוט-קטן. אולם ליבם נמצא בפאריס - ומבחינה זו הם הרוב. ככל שהתורכי מתנאה בעברו הלאומי, כך נכלם הוא בעוני התרבות התורכית בימינו - אם בכלל אפשר להשתמש במושג כזה. בי-קושטא אין אולם לקונצרטים, לאופירה או לתיאטרון. איטורבי, בבקרו בתורכיה, היה גאלץ לנגן באולם קולנוע ישן. באנקרה יש לפחות אופירה, ותזמורת פילהרמונית ממדרגה שלישית או רביעית.

החיים התרבותיים של תורכיה הם שממה אחת גדולה. אינוני מתימר לש-פוט על הספרות - אף כי אפשר לשפוט על העתונות, העומדת על רמה נמוכה בהרבה אפילו מזו שלנו. המדו-בר לא רק ב"ואטאן", בסאון ממשלתו (לשעבר) של אינונו, אלא אף בעתינים צרפתיים, כגון "איסטנבול" ו"רפובליק" (השייך ליהודי). נדמה לי שאפילו ה-צנזור מפקק בקראו אותם. הציור הי- (המשך בעמוד 18)

כפר מיפוזי - 10 ק"מ מן הבירה
המצב לאמתו: ימי הביניים.

פסל אתא-תורוך באנקארה החדשה
לעיני התייר: המאה העשרים.